

۲۳۱۹۰۸

تأثیر از وحام در احکام حج و عمره

از منظر فقه مذاهب اسلامی

www.ketab.ir

عبدالصمد علی آبادی

- سرشناسه : علی آبادی، عبدالصمد
- عنوان و نام پدیدآور : تأثیر ازدحام در احکام حج و عمره از منظر فقه مذاهب اسلامی / عبدالصمد علی آبادی.
- مشخصات نشر : تهران: نشر مشعر، ۱۴۰۱.
- مشخصات ظاهری : ۲۶۳ ص.
- شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۹۹۱-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیبا
- یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۴۳ - ۲۶۳.
- موضوع : طواف (فقه)

Circumambulation (Islamic law)

حج

Hajj

فقه تطبیقی

Islamic Law, Comparative

فتاوی‌های شیعه - قرن ۱۴

فتاوی‌های اهل سنت - قرن ۱۴

Fatwas, Sunnites -- ۲۰th century

رده بندی کنگره : BP ۱۹۸/۶

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۷۹

شماره کتابشناسی ملی : ۸۹۰۱۳۶۲

تأثیر ازدحام در احکام حج و عمره از منظر فقه مذاهب اسلامی

تألیف:	عبدالصمد علی آبادی
تدوین:	پژوهشکده حج و زیارت
ناشر:	مؤسسه فرهنگی هنری مشعر
نوبت چاپ:	اول - تابستان ۱۴۰۱
شمارگان:	۵۰۰ نسخه

پایگاه اطلاع‌رسانی پژوهشکده حج و زیارت: <http://hzrc.ac.ir>

قیمت

۲۵۰,۰۰۰ ریال

فهرست

۱۱	.....	دیباچه
۱۳	.....	مقدمه
۱۷	.....	فصل اول: مفاهیم و کلیات
۱۷	.....	گفتار اول: مفاهیم
۱۷	.....	۱. ازدحام
۱۸	.....	۲. حج
۱۸	.....	الف) تعریف حج
۱۸	.....	ب) حکم حج
۱۸	.....	ج) اقسام حج (تمتع، قران، افراد)
۱۹	.....	د) اعمال حج
۲۰	.....	۳. عمره
۲۰	.....	الف) تعریف عمره
۲۰	.....	ب) انواع عمره
۲۱	.....	ج) اعمال عمره
۲۲	.....	فرق عمره مفرده با عمره تمتع
۲۲	.....	د) شرایط عمره
۲۲	.....	محل بحث
۲۳	.....	۴. فقه مقارن
۲۴	.....	فوائد فقه مقارن

۴ تأثیر ازدحام در امکام حج و عمره از منظر فقه مذاهب اسلامی

- ۲۵..... ۵. مذاهب اسلامی
- ۲۵..... الف) امامیه.....
- ۲۶..... ب) حنفیه.....
- ۲۷..... ج) مالکیه.....
- ۲۸..... د) شافعیه.....
- ۲۹..... ه) حنبلیه.....
- ۳۰..... گفتار دوم: کلیات.....
- ۳۰..... ۱. احکام اولیه و ثانویه.....
- ۳۲..... ۲. تبعیت احکام از مصالح و مفاسد.....
- ۳۶..... ۳. تأثیر زمان و مکان بر اجتهاد.....
- ۳۷..... ۴. واجب رکنی و غیر رکنی در حج.....
- ۴۱..... **فصل دوم: تأثیر ازدحام در طواف از منظر فقه مذاهب اسلامی**.....
- ۴۲..... گفتار اول: اثر ازدحام بر محدوده عرضی طواف از دیدگاه امامیه و مالکیه.....
- ۴۲..... ۱. محدوده طواف و تأثیر ازدحام بر آن از منظر امامیه.....
- ۴۲..... الف) محدوده طواف.....
- ۴۳..... یک - اقوال فقهای امامیه تا قبل از شیخ طوسی.....
- ۴۸..... دو - زمان شیخ طوسی تا فقیهان معاصر.....
- ۵۷..... سه - فقیهان معاصر.....
- ۶۹..... ب) تأثیر ازدحام بر طواف بین کعبه و مقام.....
- ۶۹..... یک - دیدگاه فقیهان درباره تأثیر ازدحام بر طواف بین کعبه و مقام.....
- ۷۰..... دو - ادله جواز طواف خارج از مقام هنگام ازدحام.....
- ۷۳..... ج) حد طواف خارج از مقام.....
- ۷۶..... ۲. نظر فقیهان مالکیه در محدوده طواف و تأثیر ازدحام بر آن.....
- ۷۶..... الف) محدوده طواف.....
- ۸۰..... ب) تأثیر ازدحام بر محدوده طواف.....
- ۸۰..... یک - اقوال فقیهان مالکیه.....
- ۸۲..... دو - دلیل فقیهان مالکیه.....
- ۸۲..... گفتار دوم: تأثیر ازدحام بر توسعه عرضی مسجدالحرام و حکم آن از دیدگاه فقه مذاهب.....
- ۸۲..... ۱. تاریخچه و دلیل توسعه عرضی مسجدالحرام.....
- ۸۴..... ۲. حکم توسعه مسجدالحرام از منظر فقیهان مذاهب.....

- الف) امامیه..... ۸۴
- ب) حنفیه و مالکیه..... ۸۸
- ج) شافعیه..... ۸۹
- د) حنابله..... ۸۹
۳. حکم طواف بیرون از مسجدالحرام..... ۹۰
- الف) مفهوم طواف..... ۹۰
- ب) دیدگاه فقیهان مذاهب..... ۹۱
- ج) ادله فقیهان..... ۹۵
- گفتار سوم: تأثیر ازدحام در توسعه طبقاتی مسجدالحرام و حکم طواف بر روی آنها از منظر فقه مذاهب اسلامی..... ۹۷
۱. حکم طواف در طبقات پایین تر از کعبه و تأثیر ازدحام بر آن..... ۹۸
- الف) حکم طواف در طبقات پایین تر از کعبه..... ۹۸
- ب) تأثیر ازدحام بر طواف از طبقات پایین تر از کعبه..... ۱۰۷
۲. حکم طواف در طبقات بالاتر از کعبه و تأثیر ازدحام بر آن..... ۱۰۷
- الف) حکم طواف در طبقات بالاتر از کعبه..... ۱۰۷
- یک - ادله مجوزین طواف از طبقات بالاتر از کعبه..... ۱۱۰
- دو - ادله مانعین طواف از طبقات بالاتر..... ۱۲۱
- ب) تأثیر ازدحام بر طواف از طبقات بالاتر از کعبه..... ۱۲۲
- گفتار چهارم: نماز طواف و تأثیر ازدحام بر آن از منظر فقه مذاهب اسلامی..... ۱۲۶
۱. حکم نماز طواف..... ۱۲۶
۲. مکان نماز طواف..... ۱۲۶
۳. تأثیر ازدحام بر مکان نماز طواف..... ۱۲۸
- فصل سوم: تأثیر ازدحام در مسعی از منظر فقه مذاهب اسلامی..... ۱۳۱**
- گفتار اول: حکم سعی در محدوده عرضی مسعی..... ۱۳۴
۱. سعی در محدوده خارج از حد فاصل دو کوه صفا و مروه..... ۱۳۵
۲. اقوال در اجزای سعی در مقادیر توسعه یافته جدید..... ۱۳۵
- الف) عدم صحت سعی در مسعای جدید..... ۱۳۶
- ب) صحت سعی در مسعای جدید..... ۱۳۸
- ادله، شواهد و قرائن حاکی از اجزای سعی در مقادیر توسعه یافته جدید..... ۱۳۹
- قرینه اول: وسیع تر بودن مسعی در دوران قدیم..... ۱۳۹
- قرینه دوم: بزرگ بودن کوه صفا و مروه..... ۱۴۲

۸ (و) تأثیر ازدحام در احکام حج و عمره از منظر فقه مذاهب اسلامی

- ۱۴۲.....قرینه سوم: شهادت شهود بر عریض بودن دو کوه صفا و مروه.....
- ۱۴۴.....قرینه چهارم: توجه به ابعاد جغرافیایی دو کوه صفا و مروه.....
- ۱۴۴.....نتیجه‌گیری.....
- ۱۴۵.....گفتار دوم: سعی از طبقات فوقانی و تحتانی.....
- ۱۴۵.....۱. حکم سعی از طبقات فوقانی.....
- ۱۴۶.....الف) ادله جواز سعی از طبقاتی که ارتفاع آنها از کوه صفا و مروه پایین‌تر است.....
- ۱۴۶.....یک - سنت.....
- ۱۴۸.....دو- تبعیت فضای سعی از زمین سعی.....
- ۱۵۱.....سه - قاعده تبعیت احکام از اسما.....
- ۱۵۲.....چهار - قیاس.....
- ۱۵۴.....ب) حکم سعی در طبقاتی که از کوه صفا و مروه بلندتر باشند.....
- ۱۵۴.....قول اول: جواز سعی مطلقاً.....
- ۱۵۷.....قول دوم: عدم جواز سعی مطلقاً.....
- ۱۵۹.....قول سوم: جواز سعی حال ضرورت.....
- ۱۶۱.....قول چهارم: احتیاط.....
- ۱۶۱.....قول پنجم: توقف در حکم این مسئله.....
- ۱۶۲.....۲. حکم سعی از طبقه زیرین (تحتانی).....
- ۱۶۲.....قول اول: جواز سعی.....
- ۱۶۳.....قول دوم: عدم جواز سعی.....
- ۱۶۴.....نتیجه‌گیری.....
- ۱۶۵.....گفتار سوم: تأثیر ازدحام بر حکم تأخیر سعی.....
- ۱۶۵.....۱. حکم تأخیر سعی.....
- ۱۶۷.....۲. تأثیر ازدحام بر تأخیر سعی.....
- ۱۶۹.....فصل چهارم: تأثیر ازدحام بر وقوف از منظر فقه مذاهب اسلامی.....
- ۱۶۹.....گفتار اول: تأثیر ازدحام بر مکان وقوف در مشعر.....
- ۱۶۹.....۱. حد مشعر.....
- ۱۷۰.....۲. تأثیر ازدحام بر حد مشعر.....
- ۱۷۴.....گفتار دوم: تأثیر ازدحام بر وقت وقوف در مشعر.....
- ۱۷۴.....۱. وقت وقوف در مشعر.....
- ۱۷۸.....۲. تأثیر ازدحام بر وقت وقوف در مشعر.....

فصل پنجم: مناسک منا و تأثیر ازدحام بر آن از منظر فقه مذاهب اسلامی	۱۸۳
گفتار اول: رمی جمار و تأثیر ازدحام بر آنها	۱۸۴
۱. حکم رمی جمار و تأثیر ازدحام بر ترک آنها	۱۸۴
الف) حکم رمی جمار	۱۸۴
ادله	۱۸۶
یک - سنت (فعل نبی)	۱۸۶
دو - اتفاق و اجماع فقیهان مذاهب	۱۸۸
ب) ترک رمی جمار از دیدگاه فقه مذاهب	۱۸۸
یک - امامیه	۱۸۸
دلیل:	۱۹۰
ج) زمان انجام رمی ترک شده	۱۹۱
قول اول: انجام رمی بعد از ایام تشریق	۱۹۱
قول دوم: انجام قضا در سال آینده	۱۹۳
قول سوم: احتیاط	۱۹۵
دو - حنفیه	۱۹۵
سه - مالکیه	۱۹۶
چهار - شافعیه	۱۹۸
پنج - حنبلیه	۱۹۹
د) تأثیر ازدحام بر تعطیلی رمی	۲۰۰
۲. وقت رمی جمار و تأثیر ازدحام بر آن	۲۰۳
الف) زمان رمی از دیدگاه فقه مذاهب	۲۰۳
یک - امامیه	۲۰۳
وقت رمی معذورین	۲۰۴
دو - حنفیه	۲۰۸
سه - مالکیه	۲۱۰
چهار - شافعیه	۲۱۱
پنج - حنبلیه	۲۱۴
جمع‌بندی	۲۱۵
ب) تأثیر ازدحام بر وقت رمی	۲۱۶
۳. حکم ترتیب اعمال منا و تأثیر ازدحام بر آن	۲۱۷

دیباچه

حج یکی از مهم‌ترین و اثرگذارترین واجبات دینی در شریعت مقدس اسلام است. این فریضه بزرگ الهی که هر ساله بر عظمت و شکوه آن افزوده می‌شود، نمادی از وحدت و همدلی مسلمانان است. هر ساله جمعیتی میلیونی از سراسر ممالک اسلامی، برای انجام این فریضه عظیم، به حجاز سرزمین نزول وحی می‌شوند. نظر به اینکه انجام مجدد حج به سادگی ممکن نیست، حج‌گزاران تلاش می‌کنند با درک به موقع زمان مناسک حج، از عهده انجام این فریضه بزرگ الهی بجا آیند.

از اعمال مهم حج، طواف، سعی، وقوف در عرفات و مشعرالحرام و اعمال منا - به‌ویژه رمی جمرات - ، است که در اثر ازدحام جمعیت می‌تواند حکمی متفاوت یابد. تبیین حکم هر یک از این اعمال در فرض ازدحام از دیدگاه مذاهب فقهی اسلامی نیازمند بررسی و دقت نظر فراوانی است.

نویسنده محترم این کتاب، جناب حجت‌الاسلام و المسلمین عبدالصمد علی‌آبادی، سعی کرده است با واکاوی ادله و منابع فقهی مذاهب اسلامی، تأثیر ازدحام بر صورت‌های مختلف احکام و مناسک حج را شناسایی و تبیین کند.

گروه فقه و حقوق پژوهشکده حج و زیارت، ضمن تشکر از نویسنده محترم و ارزباب گرانقدر، جناب حجة‌الاسلام والمسلمین رضا عندلیبی، با هدف نشر آثار

۱۲ تأثیر ازدحام در احکام حج و عمره از منظر فقه مذاهب اسلامی

پژوهشی در حیطة فقه حج به نشر این اثر اقدام کرده است. امید است با تقدیم این اثر به جوامع علمی حوزوی و دانشگاهی گامی در راستای نشر آثار فاخر فقهی برداشته شود و زمینه‌ای برای پژوهش‌های بعدی فراهم گردد. با آرزوی توفیق بیشتر برای نویسنده محترم، از خداوند متعال خواستاریم همه ما را بیش از پیش در راه خدمت به فقه اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام و تعمیق و گسترش آن یاری رساند.

گروه فقه و حقوق

پژوهشکده حج و زیارت

www.ketab.ir